

GUTULIA

SETERLANDSKAP OG GAMMEL, STORVOKST URSKOG

TE113

Foto: Ragnar Ølvegaard, Torbjørn Moen/Norsk Bildebyrå, Lars H. Kempe, Femund Naturfoto, Sambo, Arne Juul og Dag Røntvedt/MNSambo, Frode/Photo, Gullsetra

Norges nasjonalparker – natur som får være seg selv

I Norges nasjonalparker er det naturens lover som gjelder. Det er naturen selv som bestemmer, og gjør ting i sitt eget tempo. Vi oppretter nasjonalparker for å ta vare på store naturområder – fra hav til fjell. For naturens egen skyld, for oss og for kommende generasjoner.

Nasjonalparkene byr på et mangfold av muligheter og opplevelser. Flott og variert natur, jakt, fiske, planter, fugler, dyr og kulturminner.

Ta i mot invitasjonen – bli kjent med naturen og våre nasjonalparker.

Direktoratet for
naturforvaltning

www.dirmat.no

LITEN NASJONALPARK MED STORE TRÆR

Inn mot svenskegrensa i Hedmark ligger Gutulia nasjonalpark. En gang var det endeløse skoger i dette området. Nasjonalparken ble opprettet i 1968 for å ta vare på en av de siste urskogene i Norge og et fjell- og myrlandskap som er karakteristisk for disse traktene.

Trærne er uvanlig store, og flere er mange hundre år gamle. Furu dominerer, men det finnes også tette skogholt med gran her.

I 2004 ble nasjonalparken utvidet for å inkludere et våtmarksområde og mer av den frodige skogen Gutulia er kjent for. Fortsatt er nasjonalparken liten i utstrekning; kun 23 km².

Vindfall

Utsikt fra Gutulisetra

Gutulisjøen

Ekorn

NATUROPPLEVELSER

Muligheter til å oppleve urørt villmark

Gutulia er verneverdig først og fremst på grunn av urskogen. Skog med urskogs karakter er blitt en sjelden naturtype i Norge og kan gi grunnlag for store villmarksopplevelser. Det er lite tilrettelagt for friluftsliv i nasjonalparken, bl.a. finnes det ingen merkede stier her. Fra parkeringsplassen på vestsiden av Gutulisjøen utenfor nasjonalparken, går det imidlertid en merket sti til Gutulisetra (ca. 3 km).

Tar du med fiskestanga, er det mulig å få ørret, sik, harr, abbor og gjedde på kroken. Liker du å plukke bær, kan du finne både blåbær, tyttebær og molte.

LANDSKAP/GEOLOGI

Skog, fjell og myr

Gutulia er et høytliggende skogsområde. Hele nasjonalparken ligger mellom 615 og 949 moh. Høyeste punkt er den store, runde fjellryggen Gutulivola. Den øverste delen av vola er skogløs, mens liene er preget av åpen furuskog. På sør- og østsiden av vola og i lia opp for sjøens

søndre del er det stort innslag av tette granholt. Det er disse som gir Gutulia særpreg, sammen med døde og nedfalne trær som ligger spredt i landskapet.

Det nest høyeste punktet i nasjonalparken er Baklivola, som ligger helt i nord. Mellom Gutulivola og Baklivola strekker det seg en bred dal inn mot Valsjøen. Hovedvassdraget er Gutua, som sammen med Gutulisjøen danner vest- og sørgrense for nasjonalparken. Alle vassdragene i nasjonalparken renner østover eller sørøstover mot Sverige.

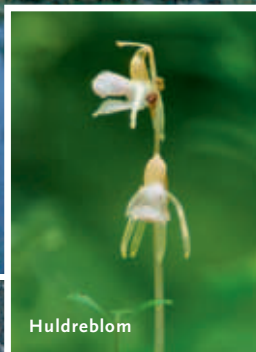
Morener og istidslandskap

Geologisk sett er nasjonalparken ensartet, med sandstein som dominerende bergart. Fra sandsteinen, som ble dannet for 600 mill år siden, dannes næringsfattig jord. Under dekket av sandstein finnes det imidlertid lag av bergarter som inneholder kalk. I områder der disse kommer til overflaten, er plantelivet rikere enn ellers.

Under siste istid var området dekket av en stor bre med lite bevegelse. Derfor ble løsmaterialet i Gutulia avsatt som bunnmorene. Rundt Valsjøen finner vi en annen, mer grovkornet morenetype som gir et eiendommelig landskap med lange rygger med forsenkninger mellom.

Valsjøen

Huldreblom

Vindfall

PLANTELIV

Furu, bjørk og gran

Etter istida var det bjørk og furu som først vandret inn i Gutulia. Furu overlever på tørrere steder enn bjørka og etablerte seg derfor på skrinne rabber, sva og grusmark. På grunn av de harde klimaforholdene vokser furua langsomt. Det finnes trær i nasjonalparken som er over 400 år gamle. Bjørka spredte seg i mer fuktig terreng og høyere til fjells, siden den tåler lavere temperaturer.

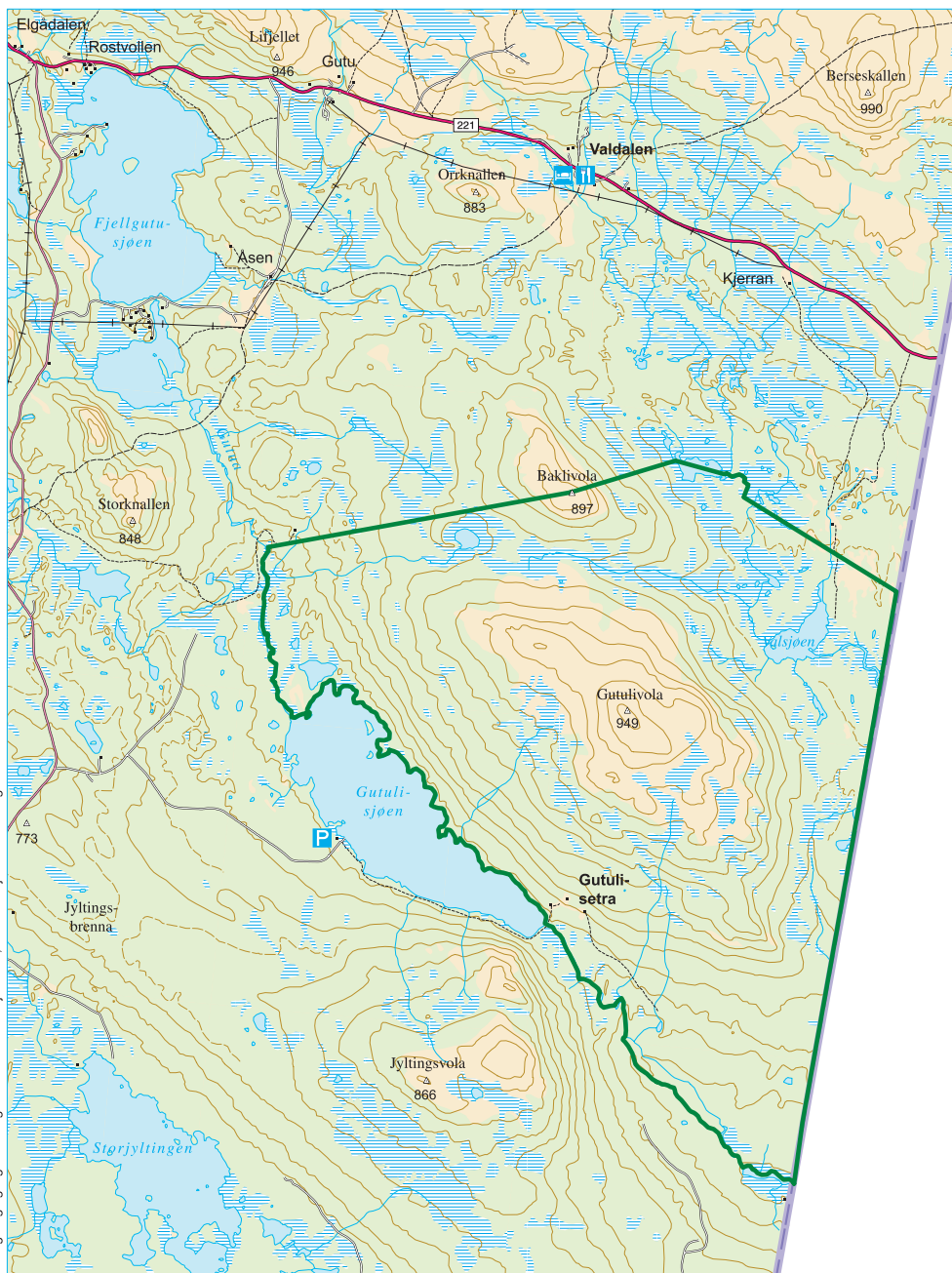
Grana kom til Gutulia mange tusen år senere enn bjørk og furu. Siden den er mer konkurransesterk, overtok den etter hvert de næringsrike områdene med jevn fuktighet. Noen grantrær, f.eks. "Storgrana" 500 m nord for Gutulisetra, er 300 år gammel.

Stort innslag av døde trær er et typisk trekk ved en naturskog. I Gutulia er ca. 10 prosent av de stående trærne døde. Først og fremst gjelder dette furu, som kan stå oppreist i flere tiår, kanskje hundreår, etter den er død.

Næringsfattig jordsmonn har gitt få arter

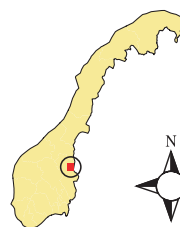
Det er registrert 230 ulike karplanter i nasjonalparken, og området må derfor karakteriseres som relativt artsfattig i nasjonal målestokk. Likevel er antall plantearter og variasjonen i vegetasjonstyper høyere enn på tilsvarende areal i Femundtraktene ellers.

De rikeste områdene finnes langs elvebredder og rundt kilder inne i granskogen. Der kan man finne høgstaudevegetasjon med innslag av fjellarter som bjønnbrodd, fjellfrøstjerne, svarttopp og fjellfiol. Noen typiske østlige arter som huldreblom, kongsspir, nøkkesiv og granstarr forekommer også. Rundt Gutulisetra finnes arter som vitner om at husdyr har beitet her i tidligere tider; engkvein, gulaks og seterfrytle.

TEGNFORKLARING

- Riksgrense
- Nasjonalpark
- Parkering
- Overnatting
- Servering

FUGLELIV

Typiske fjellskogarter

I og omkring nasjonalparken er det observert ca. 75 fuglearter. Typiske fjellskogarter som bjørkefink, trepiplerke og løvsanger utgjør omtrent halvparten av småfuglbestanden. I furuskogen trives rødstjert, rødvingetrost, måltrost og jernspurv. På fuktige steder, som nederst på Gutulisetra, har sivspurven tilhold. Øst for Gutulisetra ligger Valsjøen og flere mindre tjern og våte myrer. Her finner en ender og vadefugler som gluttsnipe og grønnstilk. Den vanligste andearten er kvinand.

Spurvehauk, dvergfalk, kongeørn og fiskeørn observeres jevnlig i nasjonalparken. På Gutulivola er heipiplerke, steinskvett og heilo de vanligste fugleartene.

Perleugle

Rådyr

DYRELIV

Østlandsk dyreliv

Dyrelivet i Gutulia er ikke spesielt mangfoldig, men sammenliknet med Femundsmarka er det likevel nokså rikt. Villreinen ble utryddet omkring 1880, men det beiter fortsatt tamrein i hele nasjonalparken. Av pattedyr kan en se elg, rådyr, rev, mår og mink. Beveren var forsvunnet en lang periode, men har nå hatt tilhold her siden midten av 1960-tallet. Også oter kan nå observeres i nasjonalparken. Alle de fire store rovdyrene – bjørn, ulv, jerv og gaupe – kan streife innom.

Levende vann og vassdrag

I selve nasjonalparken finnes det ørret. I tilgrensende vassdrag finnes det østlige arter som sik, harr, abbor, gjedde og lake. Dette er arter som har vandret inn fra svenske vassdrag.

Rødrev

Gutulisetra

HISTORIE

Få rester etter hogst

Områdene øst for Femunden ble lenge bare brukt til jakt og fiske. Samene har brukt området til reinbeite helt siden 1600-tallet. Skogen i Gutulia har med få unntak fått utvikle seg fritt. I flere århundre har skogbranner vært en naturlig del av skogens dynamikk. Fortsatt ser en brannstubber og andre rester etter brann. Brannene har vært med å påvirke fordelingen av treslag i området.

Skånsom seterdrift

Fra 1750 til 1949 drev tre gårder seterdrift på Gutulisetra. Setringa har ikke påvirket vegetasjonens opprinnelige karakter i nevneverdig grad. I dag er det i alt 13 restaurerte seterhus i nasjonalparken. «Ostehuset» på Oppåvollen står åpent for gjester.

NATUROVERVÅKNING

Natur som passes på

Naturen i Gutulia blir overvåket, gjennom programmet Terrestrisk naturovervåking. Prosjektet, som har pågått siden 1990, har til hensikt å overvåke tilførsel og virkninger av langtransporterte forurensninger på ulike naturtyper og organismer. I Gutulia foretas årlig registrering av lirype, smågnagere og spurvefugler.

Orrhane

I en nasjonalpark er du naturens gjest

- Gå hvor du vil, på beina eller på ski. Alt som har motor er i utgangspunktet forbudt.
- Rast hvor du vil, og overnatt gjerne i telt. Rydd opp etter deg, og ta med søpla hjem.
- Du kan tenne bål, men husk det generelle bål-brenningsforbudet i skogsmark mellom 15. april og 15. september. Vis hensyn når du sanker ved.
- Du kan plukke bær, sopp og vanlige planter til eget bruk. Vis hensyn til kulturminner, vegetasjon og dyreliv. Ta ekstra hensyn i hekke- og yngletida.
- Benytt deg av mulighetene til fiske. Husk fiskekort. Ikke bruk levende fisk som agn. Du må heller ikke ta med deg levende fisk fra ett vassdrag til et annet.
- Det er jaktforbud i Gutulia, men det er åpnet for jakt på elg.
- Du kan ta med deg hund, men husk båndtvang i perioden 1. april til 20. august.

Kort om Gutulia nasjonalpark

Hvor:

Engerdal kommune, Hedmark fylke

Fremste særpreg:

Urskog av gran og svært gammel furu

Friluftsliv:

Oppleve urskog og urørt villmark. Fiske og bærplukking.

Slik kommer du til Gutulia nasjonalpark:

Rv. 217/26 til Femundsenden. Fv. 654 og skogsbilveg videre til parkering ved Gutulisjøen. Sti, ca. 3 km/45 min. østover langs sjøen og bru over elva ved utløpet til Gutulisetra. Alternativt: Rv. 221 mot svenskegrensa. Stier sørøst mot nasjonalparken.

Informasjon om overnattings- og servicetilbud:

Engerdal Turistkontor, tlf 62 45 66 70, www.engerdal.info

Tips:

Merkede stier finnes ikke inne i nasjonalparken, men det er greit å finne fram til «Storfurua» som ligger ca. 1 km sør for Gutulisetra og til «Storgrana» som ligger ca. 500 meter nord for Gutulisetra.

Kart:

"Norge 1:50 000": "Elgå" 1719 II, "Engerdal" 2018 I og "Grøthogna" 1819 III, Turkart "Søndre Femund" (1:100 000)

Areal:

23 km²

Opprettet:

1968, utvidet 2004

Mer informasjon:

Fylkesmannen i Hedmark, tlf. 62 55 11 80, www.fylkesmannen.no/hedmark
Engerdal fjellstyre, tlf. 62 45 91 77, www.fjellstyre.no/engerdal/
Statens naturoppsyn, Drevsjø, tlf. 62 45 88 96
www.naturoppsyn.no
www.norgesnasjonalparker.no